

Nkwalite Nka Ozi Nkwuputa N'omumu Asusu Na Agumagu Igbo

Asuzu, Ifeoma

Department of Linguistics and Nigerian Languages
National Institute for Nigerian Languages (NINLAN), Aba
ifeonaadimike@gmail.com +234706766771

Umjedemede

Mbunuche nchocha a bu ichoputa uzọ di iche iche e si akwalite nka ozi nkwuputa site na nkuzi na omumu asusu na agumagu Igbo. Asusu bu onyinye di oke mkpa na ndu mmadu; o bu uzọ di mfe mmadu na ibe ya si ezikorita ozi. Nchocha a na-eziputa uzọ ndi nkuzi ga-esi were nkwalite nka ozi nkwuputa kpelite mmuo umuakwukwo isonye nke oma n'omumu asusu na agumagu Igbo. Ochocha gbara mbọ ziputa ma kwaa usoro di iche iche e si akwalite nka ozi nkwuputa site n'omumu asusu mbunobi. Agumakwukwo na omumu asusu (ndinoru) bu maka odimma obodo dum. Atutu a gbasoro mee nchocha a bu atutu nzikorita ozi nke usoro nkuzi asusu (Communicative Method of Language Teaching, CLT). Atutu a kwenyere na nzikorita ozi bu otu uzọ kachasi mfe e si akuzi ma na-amuta asusu. Nchocha a choputara na nka nzikorita ozi niile di mkpa mana nke kacha aputa ihe bu nka nzikorita ozi nke nkwuputa n'ih i na o bu ekwumekwu ka akacha eji akuzi ihe ma burukwa ya ka mmadu na ibe ya kachasi eji akparita uka mgbe obula. Nchocha a ziputakwara na ekwurunonu na-eziputakar i udi akparamagwa onye n'ih i agwa ngakwas i di iche iche na-esochi ekwumekwu ma tuputa aro banyere uzọ ka mma e si akwalite nka ozi nkwuputa.

Okpurukpu okwu: omumu asusu, asusu mbunobi, nzikorita ozi, nka ozi nkwuputa

Mkpelite

Tupu mmadu amalite imu asusu oheru, onye ahụ ga-enweriri asusu izizi ya. Asusu izizi na-abukari asusu nne nwata n'ih na o bu asusu ahụ a na-asu n'ezinaulo na/maobu ogbe ebe a muru nwata. Mgbe nwata ahụ toro ma muta ka e si asu asusu izizi ya, o nwere ike nwee mmasi imuta asusu ofesi maobu asusu ozo n'obodo/ala nna ya. A na-atule ihe banyere omumu asusu n'alaka amumamu asusu a ma dika asusu na ndinoru. Omumu asusu ndinoru bu nke na-tule atutu niile metutara nkuzi na mmuta asusu. Obiakalusi na Ndubueze (2012) kwara asusu dika uda a haziri ahazi nke nwere otutu ihe di iche iche di omimi nke bu naani mmadu na-emeputa ya. O bukwu uzo mmadu na ibe ya si emekorita ma bukwara uzo mmadu si akowa onwe ya. Asusu na-aputa ihe n'udi ekwumekwu maobu n'udi ederede. O bu bu ekwumekwu, i mara na o ga-enweriri onye/ndi a na-agwa nke kwesiri ige nti; mgbe a bu ederede, o ga-enwekwa onye/ndi na-/ga-agu ya. O bu site n'asusu ka onyenkuzi na umuakwukwo si enwe mmekorita n'udi ekwumekwu maobu ederede. N'amumamu asusu, agumagu na omenala Igbo, a na-eji ekwumekwu na ederede akuzi ihe. Asusu na echiche asusu obula na-eziputa na-adabere nke ukwu n'kwuputa na nghota a na-enye ekwumekwu di iche iche n'asusu ahụ. Asusu Igbo nwere otutu olundi mana o bu asusu Igbo Izugbe ka a na-akuzi ma na-eji akuzi ihe n'uloakwukwo. Nweze na Nwaoke (2020) kwara asusu Igbo dika asusu udaolu nke bukwu asusu kacha puta ihe na mgbada owuwa anyanwu ala Naijiria; o nwere otutu olundi ma nwekwa otu asusu izugbe jikotara ha niile onu. Iji asusu Igbo Izugbe akuziri ndi sitere onumara di iche iche asusu,

agumagu na omenala Igbo bu nke turu anya na onye nkuzi kwesiri inwe nka opuru icha ndi ga-eme ka mbunuche nkuzi ya puta ihe ma mita mkpuru. Asusu obula nwere ike na usoro mmuba onatarachi nke mere okwu ji enwe ikike na ohere isite n'otutu mkpuruokwu okpu na/maobu nkebiokwu nke asusu ahụ emebe ahiriokwu di icha icha ndi nwere nrubeisi nye iwu mwube asusu ahụ. Okwu apughi isi na ya ga-amuriri banyere asusu ahụ n'uloakwukwo tupu o nwee ike isite n'uburu isi ya wube ahiriokwu ndi ahụ maobu meputa okwu ndi o kwesiri ikwu n'onodu o no n'ebe di icha icha. Ka o di, ndi omumu asusu nakwa ndi na-asu asusu maobu olundi asusu ahụ apughi ikwuli mkpuruokwu ole ha nwere n'uburu isi ha maobu etu ha si ewere mkpuruokwu ndi ahụ ewube ogbara okwu di icha icha. O bu nka nzikorita ozi asusu mere nke a ji di ire. Nka nzikorita ozi na-aputa ihe n'asusu obula diziri adizi n'uzo anọ doro anya. Ha gunyere nka ozi nkwaputa, nka ozi ngemnti, nka ozi ndeputa na nke nguputa.

Bygate (1991) dere na mmadu nwere ike ima asusu nke oma ma onye ahụ enweghi nka nzikorita ozi kwesiri ekwesie e ji eziputa asusu ahụ etu o kwesiri n'onodu di icha icha. Nke a na-eziputa na ima asusu bu otu ihe ebe inwe nka nzikorita ozi bu ihe ozo. O di mkpa na onye na-amu asusu, agumagu na/maobu omenala Igbo mutara alaka omumu ndi a ma wubekwa nka nzikorita ozi ndi ga-enyere ya aka iziputa echiche etu o kwesiri n'onodu obula n'ihi na o bu naani etu ahụ ka a ga-esi zipu ozi bu igba nke na-enweghi mgbagwojuanya. Emanuel (2011) siriri na ezigbo nka nzikorita ozi na-enye onye nwere ya obiike, nke na-enyere ya aka ichikota, hazie ma zipu ozi ya etu o kwesiri. O bu ike mmadu nwere iji zipu ozi maobu nweta ozi na-enweghi mgbagwojuanya obula n'etiti okwu na onu maobu odee na oguu. Nka nzikorita ozi bu ngwa di oke mkpa na ndu onye

ọbụla. Ọ bụ ya mere nwaakwukwọ ọbụla ji kwesi iwube nka ndị a iji kwadoo onwe ya maka ọdinihu. Ọganihu mmadu maọbụ obodo ọbụla na-adabere nke ukwu n'agbammbọ na mmekọrịta; mmekọrịta ndị ahụ na-aputakarị ihe nke ọma na nzikọrịta ozi. Onye na-enweghi ezi nka nzikọrịta ozi agaghị aghota uche, echiche, nkwenye na mmetuta agwa ndị ọzọ. Ọ bụ nke a mere Reith-Hall na Montgomery (2019) jiri sị na nka ozi nkwaputa bụ ngwa dị oke mkpa n'amụmamụ isiokwu ọbụla. Ha siri na imuta ya na-ewe oge mana nwata akwukwọ ọbụla tonyere uchu n'amụmamụ nka a ga-amuta ya ngwangwa ma tinyekwa ya n'ọrụ. Nkọwa ha gosiri na nwata akwukwọ ọbụla mutara nka nzikọrịta ozi abughị naanị na o nwere olileanya inweta ọrụ dị mma kama na ọ ga-eme ka o mee nke ọma mgbe ọbụla a gbara ya ajuju ọnu n'ọnọdụ ọbụla maọbụ n'ebe ọbụla.

Usoro nchọcha

Usoro a gbasoro mee nchọcha a bụ usoro nkwasị. E nwetara njatule site na nleruanaya na nchọcha ndị ọzọ merela ndị metutara isiokwu a; ọchọcha bụ onye nkuzi asụsụ, agumagu na omenala Igbo. A tulere agumagu banyere etu omumụ asụsụ, agumagu, na omenala Igbo si akwalite nka nzikọrịta ozi. A tuchaputara ma kowaa ụzọ dị iche iche e si akwalite nka nzikọrịta ozi nke nkwaputa site n'amụmamụ asụsụ. Atụtụ a gbasoro mee nchọcha a bụ atụtụ nzikọrịta ozi nke usoro nkuzi asụsụ. Eze (2017) dere na atụtụ a putara ihe n'oge agbata afọ 1970 na nke 1980. Ọ sị na ọ bụ ndị okammuta sitere mba Britain na America wubere ma kwadoo atụtụ a iji hụ na nkuzi na-aga n'ihu. Atụtụ a kwenyere na mmekọrịta bụ ụzọ kacha mma e si akwalite amụmamụ asụsụ. Dornyei (2009) siri na atụtụ a na-eziputa ọtụtụ ụzọ e si akuzi ihe n'ụlọakwukwọ. Na nkwaputa ya, Nunan (1992) kowara na ọrụ atụtụ a na-arụ

gunyere ihu na umuakwukwo ji asusu ha na-amu enwe mmekorita; o na-ahukwa na akwukwo ogugu e ji akuzi asusu bu nke dabara n'onodu a no n'ime ya ma hukwa na ndiomumu tunyere uchu n'asusu a na-amu n'uzo kwesiri ekwesi. Atutu a na-ahukwa na ndiomumu tunyere oke na mmuta site n'ahumihe nke aka ha ma hukwa na ihe ndi ahụ a na-akuziri ha na nke na-eme n'obodo na-agako. Atutu a dabara nke oma n'isiokwu a n'ih na o ga-eduzi ochocha ichoputu ka nkwalite nka ozi si akwado amumamu asusu na agumagu Igbo.

Nka nzikorita ozi na uru ha

Muthiah (2012) dere na ozi obula e zigara onye ozo bu emereme n'ih na nzikorita ozi bu ike. O bu ike e ji agbanwe echiche, mmetuta na akparamagwa ma burukwa uzo e si enweta mmeri. O gara n'ihu kwuo na o bu ogo nzikorita ozi mmadu na-eziputa ogo mmekorita onye ahụ na ndi ozo nakwa oganihu onye dika o si metuta onodu, ndu na akunauba. Nzikorita ozi dika isi sekpu nti nye ihe niile a na-eme n'awa abughị ihe mmadu kwesiri iji tie epele. O bu otu n'ime ihe ndi amumamu asusu na agumagu na-akwalite; onye na-enweghi nka nzikorita ozi gba aka. O bu onye aka siri ike n'ihe banyere asusu, agumagu na omenala ma burukwa onye nwere nka nzikorita ozi asusu Igbo puru iji nka ahụ zipu ozi o choro izi n'udi onye obula ga-aghota ya nke oma. Nka nzikorita ozi bu agwara di oke mkpa na ndu mmadu. O na-akwalite obibi ndu na mmekorita mmadu na ibe ya. Nka nzikorita ozi bu nke a na-atucha site n'ileru anya na mmetuta maobu mmekorita nke na-enye mmadu ohere ileru ibe ya anya. Nka ndi a di oke mkpa n'ulooru n'ih na oganihu na nruputa oru obula choro njiko aka na mmekorita ndi oru na ibe ha.

Al-Alawneh, Hawamleh, Al-Jamal na Sasa (2019) dere na nka ndi a bara nnukwu uru n'ihe niile mmadu na-eme. Ha kwuru na o nwere ndi sitere n'afọ nne ha nwee ike nzikorita ozi bu igba ma nwekwaa ndi kwesiri igba mbo ma tunye uchu ihu na ha kwalitere nka nzikorita ozi ha. Nzikorita ozi bu mkparita na/maobu mmekorita obula nwere echiche ma di ire. O bu emereme na-aputa ihe n'agbata mmadu abuo maobu kari. A ga-enweriri onye/ndi na-ekwu okwu na onye/ndi o/ha na-agwa maobukwanu onye/ndi na-edede ihe na onye/ndi a na-edegara. O nwekwari ike buru onye/ndi na-eme ihe na onye/ndi ha na-emesoro ya bu ihe. Nke a na-egosi na a ga-enweriri onye/ndi no n'isi ebe ozi ahụ si abia ma nwekwaa onye/ndi no n'isi ozọ nke ozi ahụ na-agara. Ka o di, o bughị naani ekwurunonu bu uzọ nzikorita ozi kama agwa ngakwasi/mmeghari ahụ di iche iche sochakwa ya maka o bughị mgbe niile ka e ji ekwumekwu maobu ederede eziputa ebumnuche mmadu.

Sreena na Ilankumaran (2018) kowara na e kere nka nzikorita ozi uzọ anọ. Ha chikotara ha n'ukwu abuo: nka nziputa ozi na nka nnabata ozi. Nka nziputa ozi gunyere nka ozi nkwuputa (ya bu nka e ji ekwu okwu) na nka ndeputa (nka e ji edede ihe) ebe nka nnabata ozi gunyere nka ngemnti (ito nti n'ala gee ihe e kwuru) na nka nguputa (ya bu nka iguputa ihe e dere ede). Ha gara n'ihu kowaa nzikorita ozi dika ihe na-aba oke uru n'awa taa; nzipu ozi na mgbanwerita echiche, amamihe na mmetuta emereme socha n'ihe ndi ha kowara dika nzikorita ozi. O bu ekwurunonu, emereme, akara na ihe di iche iche maobu nchikota ha ka ha kowara dika nzikorita ozi. Nka nzikorita ozi bu agwara di mkpa a chorọ n'ihe niile a na-eme na mba awa a maka na onye obula na-eji asusu ezipu ozi, akowaputa onwe ya maobu enweta echiche maka mmekorita na oganihu.

Nkwalite nka nzikọ́rịta ozi ụmụakwụkwọ

Nkwalite nka nzikọ́rịta ozi ndiọmumụ bukwa nkwalite nka asụsụ ha. Sreena na Ilankumaran (2018) kọworo mmụta dika ihe di oke mkpa na ndu mmadu. Ka o di, mmuta ihe ohuru abughị egwu achi utable n'aka agba; onye chorọ imuta ihe ga-agbariri mbo. O bu ya mere ha ji kwuputa uzọ ihe ato na-akwalite nka na ndu okachasi etu o si metuta asụsụ na nzikọ́rịta ozi; ha gunyere ncheta, nghota/uche na mkpali. Ncheta ihe a kuzirila na-enyere umuakwukwo aka isi na ya wube echiche ohuru. O na-enye ha ohere icheta agwara nka nziputa ozi na nka nnabata ozi nakwa uzọ e si akwalite ha maka nzikọ́rịta ozi bu igba. E nwere uzọ ncheta abuo: kenkwurunonu na kenkiri. Kenkwurunonu na-enye mmadu ohere icheta ihe niile o nuru na nti ya ebe ncheta kenkiri bu nke na-enyere mmadu aka icheta ihe o huru n'anya. Ncheta na-enye umuakwukwo ohere icheta ihe e mere n'oge gara aga ma tinye echiche ya n'oru n'odinihu; nwata nwere ezigbo nka ncheta na-abu onye a na-eweliri aka elu dika onye ma akwukwo. O bu ya mere ncheta ji di oke mkpa nye omumu nzikọ́rịta ozi, asusụ, agumagu na omenala Igbo. Nunan (2003) dere na otutu mgbe, ndi nkuzi na-amanye umuakwukwo igu ihe e dere n'akwukwo isi uzọ ahụ wulite nka ozi nkwuputa nakwa nka ncheta ha. O sirị na ihe a na-akpo nke ahụ bu nkuzi ekwumanu. N'agbanyeghi na nke ahụ na-enye aka, o sirị na o di mkpa na ndi nkuzi na umuakwukwo ghotara na mkparita uka na nzikọ́rịta ozi niile agaghị adi ka ndi e dere n'akwukwo omumu. Na nkwado, Ur (2000) sirị na nzikọ́rịta ozi nakwa mkparita uka kempunudi bu isi sekpu nti nye nkuzi na omumu asusụ. O bu mgbe umuakwukwo malitere isi n'uburu isi ha emeputa ahiriokwu di iche iche ka a puru isi na ha amutaala asusụ n'ihia na o diiri umuakwukwo mfe iguputa ihe a kuzirila

ha na mbụ n'ụlọakwụkwọ karịa iwube ahiriokwu ọhụrụ site n'ụburu isi ha.

Dika Sreena na Ilankumaran (2018) si kwuo, nghota/uche so n'otu ihe di oke mkpa mgbe a na-amu asusu maobu nka asusu. Nke a bu maka na Igbo si na uche bu akpa; onye obula nya nke ya. Onye obula nwere ka o si ahuta ihe ma nwekwaa ka o si aghota ihe. Nghota mmadu na-adabekari na mmasi, ahumihe, omume na akparamagwa ya; o bu ya mere nwaakwukwo obula ga-eji tinye uchu n'omumu asusu etu o kwesiri ihu na mbunuche mmuta ahụ biara na mmezu maka na o bu onye gbaa boolu o rachaa oroma. Nke ikpeazu bu mkpali mmuo; nwaakwukwo obula nwere ihe na-akpali mmuo ya maka na o bu etu ahụ ihu umumakwukwo di iche iche bu ka omume ha dikwa iche iche. O bu mkpali na-achoputa ma kowaputa ihe na na-eme ka nwaakwukwo nwee mmasi ime ufodu ihe. O bu ya mere o ji di mkpa na umuakwukwo ghotara mkpa o di iji nka okwu di iche iche eziputa ufodu ihe nakwa uru o bara ima udi okwu kwesiri onodu di iche iche ma tinyekwa ha n'oru.

N'igbaso ihe e kwurula, nkwalite nka nzikorita ozi umuakwukwo abughi oru diiri naani ndi nkuzi na umuakwukwo; kama o dikwaara ndi isi ulokwukwo na ndi nne na nna. Ikpallite ihe ga-eme ka umuakwukwo na-abagide n'iji asusu ha na-amu akparita uka di oke mkpa. Mana ka o di, ihe kariji okara oge nkuzi obula bu nke a maputara maka onye nkuzi iji ya kuzie ihe. O bu nke a mere Harmer (2007) ji deputa uzọ ihe ato o kwenyere na o bu ya mere o ji di mkpa ikwado umuakwukwo ikwu okwu na klasị. Nke mbu bu na o na-enye umuakwukwo ohere iji asusu mbunobi ha akparita uka banyere onodu ihe di iche iche na-enweghi nchegbu obula. Nke abuo bu na o na-enye umuakwukwo na ndi nkuzi ohere

imata ụdị nsuhie dị iche iche nakwa ụzọ a ga-esi wezuga ha. O bụkwa ụzọ dị mma iji wulite igbe okwu ọkpụ ụmụakwụkwọ ndị na-esi n'ohere isi nke ha mara wulitekwo okwu ọhụrụ ndị ọzọ n'asụsụ mbunobi ha. Mart (2012) siri na mgbe ndị omumụ asụsụ bidoro iji asụsụ mbunobi ha akparita, ha na-amalite ichọpụta njirimara asụsụ ahụ ma sikwa etu ahụ mụta ya nke oma.

Nnabata omenala bụkwa ụzọ ọzọ e si akwalite nka nzikọrịta ozi ụmụakwụkwọ. Nnabata omenala na-enye ụmụakwụkwọ ohere inabata asụsụ na omenala ọhụrụ na ndụ ha. Asụsụ ọbụla na omenala ndị nwe asụsụ ahụ na-agakọ ọnu; o bụ nke a mere Huda (1999) jiri si na imuta asụsụ nke oma na-adabere n'etu nwaakwụkwọ na asụsụ ahụ siri biakọta. Ka o di, o bụkwa ọrụ dijiri nne na nna, ndị nkuzi nakwa ndị isiulọ akwụkwọ di iche iche ebe a na-amụ asụsụ Igbo ihu na ụmụakwụkwọ jere obodo asụsụ ebunobi ha inwe ohere imuta asụsụ na usoro obibi ndụ ha.

Nkwalite nka ozi nkwuputa n'omumụ asụsụ na agumagu Igbo

Mmụta bụ otu n'ime usoro obibi ndụ nke kachasi mkpa. O bụ nke na-amalite n'ubochi a mụrụ nwata ma kwusi ubochi o lara obodo ahudebe. Amumamụ asụsụ na agumagu Igbo nwere otutu alaka nakwa otutu ihe mgbagwojuanya di na ya okachasi n'anya ụmụakwụkwọ praịma na sekodiri. Isi sekpu nti n'amumamụ asụsụ bụ nzikọrịta ozi. O bụ ya mere okowa okwu *Igbo Adi* (2013) ji kowaa asụsụ dika 'uzo ndi mmadu ji eziritara onwe ha ozi, n'udi okwu e kwuru ekwu maobu e dere ede. Rhadhika (2017), n'aka nke ya, kowara nzikọrịta ozi dika isite n'ekwumekwu, ederede maobu mmeghari ahụ nyefe echiche maobu mmemuta. O bụ ntọala di oke mkpa na ndụ

mmadụ maka oganihu. Na nkọwa ya, e kere nzikọrịta ozi ụzọ abụọ: nkwurụnọ na mmegharị ahụ. Ọ gara n'ihu kwuo na otu ụzọ kachasi mfe mmadụ si ewulite nka nzikọrịta ozi ya bụ site n'ikwalite nka ozi nkwaputa ya. Ọ bụ nka ozi nkwaputa bụ nka nzikọrịta ozi kachasi mkpa n'ihu na mkpọputa ka a kachasi eji ezi ozi nke mere onye ozi ọbụla ga-eji mara mkpọputa ụda niile etu o kwesiri dịka ọ dị na mkpọputa otu IPA; ọzọ bụ na ọ bụ nkwurụnọ ka e ji akuzi ihe ebe nkuzi bụ igbanwe ndụ mmadụ ọkpụ tọrọ ọkpụ maka oganihu. Nke a bụkwa nkwaputa nye Nunan (1998) onye siri na imuta nka ozi nkwaputa asusu bụ ihe kacha mkpa mgbe mmadụ na-amụ asusu mba ọzọ maọbụ asusu mbunobi ọbụla. Ọ siri na ihe e ji amata ka onye ọmụmụ asusu si matabe asusu mbunobi ya bụ ka onye ahụ si ejidebe asusu ahụ akparịta ụka n'ihu na imata ka e si asu asusu anaghi adabere naanị n'ima utoasusu na echiche okwu na-eziputa kama onye ọmụmụ asusu kwesiri imuta ma na-asukwa asusu ahụ ka ndi ọ bụ asusu mbụ ha.

Celce-Marcia (2001) siri na onye amaghi asu asusu amaghi asusu ahụ n'ihu na ọ bụ onye ma asu asusu bụ onye a na-ahuta dịka onye ma asusu ahụ. Ọ bụ nke a mere nka ozi nkwaputa ji buri ọka ibe n'ebe nka nzikọrịta ozi ndi ọzọ nọ. Site na isi asusu, nwaakwukwo puru imuta ma wube okwu ọkpụ di ichie ichie nke asusu mbunobi ya ma sikwa n'uzo ahụ kwalite utoasusu ya.

Rao (2019) kwadoro na nka ozi nkwaputa di nnukwu mkpa nye ọmụmụ asusu. Ọ siri na ọ bụ ya kacha ahia ahụ mmuta. Ọ na-aba nnukwu uru n'ihu na ọ bụ asusu ka e ji eme ihe niile n'ụwa taa: achomoru, arumoru, nkwalite azumahia, mwulite okwa ntukwasị obi, mkparịta ụka, nrurita ụka na ihe ndi ọzọ di ichie ichie. Ọ siri na onye ọbụla chorọ iga n'ihu ga-agbasi

mbọ ike ikwalite nka nkwaputa ozi asụsụ ya n'ihl na asụsụ na nzikọrịta ozi ji ụdọ ọganihu mmadụ niile.

Nkiri na mmughari okwu di n'ihe nkiri bu ụzọ ọzọ ndi ọmumụ si akwalite nka ozi nkwaputa ha. Mgbe ha na-eme nke a, ọ na-enyere ha aka imuta asụsụ mbunobi ha. Ihe nkiri ndi a na-abu nke nwere mkparịta ụka maobu nkwaokorita okwu mmadụ abuo maobu kari. Mkparịta ụka bu otu n'uzo nka nzikorita ozi si aputa ihe na ndu mmadụ. O na-enye ndi mmadụ ohere ikwaputa obi maobu nkwenye ha banyere isiokwu obula. Mgbe nwaakwukwo na-ege mkparịta ụka kekwurunonu maobu ekiri kenkiri, ọ na-adị ka ihe di mfe mana ọ bu mgbe onye ahụ tinyere ihe ọ gere maobu nke o kiriri n'oru ka ọ ga-amata na ihe a na-eme adighi mfe. Ikegwuonu (2015) siri na iji ihe nkiri akuzi asụsụ Igbo na-akpolite mmuo ndi ọmumụ asụsụ nke ukwu kari mgbe e ji akwukwo akuziri ha n'ihl na ha na-ahuta ihe nkiri dika mkpolindu. O gara n'ihu kwuo na ngwa nkuzi nkiri na-echetara ndi ọmumụ ihe ha murula ma sikwa ụzọ ahụ mee ka mmuta puta ihe; ihe kachasi uto na ngwankuzi nkiri bu na ọ na-enye onye na-amu asụsụ mbunobi ohere ikwusi maobu laghachi azu n'ihe ọ murula ugbo ole ọ chorọ ma site n'uzo ahụ mta ya nke oma. Ka ọ di, ọ di mkpa na nwaakwukwo ghotara ka kwunkwukwa na kwunkwugha nakwa ngwa asụsụ ndi ọzọ si aru oru na mkparịta ahụ. O bu nke a mere o ji di mkpa na e kiritu maobu getu, onyenkuzi akwusitu ngwa nkuzi ahụ juo umuakwukwo ajuju banyere nke ha kiririla/gerela. Ihe ọzọ di mkpa ebe a bu iziputa echiche so mmeghari ahụ di ichie ichie dika mmadu igbaru ihu maobukwanu mmadu imu amu. O bu ajuju ndi a ga-akpolite mmuo umuakwukwo iwere nka ozi nkwaputa ha gbaru ya oso. Onye nkuzi nwekwara ike isi ya kwuputa ozi ndi ọzọ ha siri na nleruany choputa banyere ihe nkiri ahụ.

Ihe ọzọ bụ na o nweghi onye ga-enyefeli onye ọzọ ihe o jighi n'aka; ndị nkuzi kwesiri imanye ụmụakwụkwọ ka ha tinye uchu na ngemntị. Ige ntị bụ otu ụzọ e si amụta ikwu okwu. Ọ bụ eziokwu na e nwere ike ihe bụ ebumnuche kpom kwem onye nkuzi abughị ihu na ụmụakwụkwọ nuru ihe e kwuru ma ghota ya kama ọ bụ ihu na ha onwe ha kwughariri ozi ha gere na-agbanweghi echiche ya mana nka nkwpụta na nka ngemntị bụ ejima. Ọ bụ ya mere Brown, Rogers na Rogers (2004) ji si na ebube nka ozi nkwpụta dika alaka nka nziputa ozi na-adabere nke ukwu na nka ozi ngemntị dika alaka nka nnabata ozi n'ihu na ọ bụ mgbe mgbanwerita echiche dabara nke oma ka a puru isi na e nwere nzikorita ozi bụ igba. Iji hu na nke ahụ dabara, onye nkuzi ga-ejizi aka ya juo ha ufodu ajuju. Aziza ha nyere ga-egosi na ha na-amuta ihe a na-akuziri ha maobu mee ka onye nkuzi mara ihe o kwesiri ikwughari maobu kuzigharia.

Fauzi (2017) dere na itinye ụmụakwụkwọ n'ime obere otu mkparita uka ga-enye aka kwalite nka ozi nkwpụta ha. A ga-enweta nke a site na inye otu obula oru ha ga-aru maobu ihe omume ha ga-eme. A ga-agwa ha okwu mgbamume ndi nke ga-eme ka ha nwee obi ike isonye na ihe a si ha mee ma mekwa ya nke oma. Ufodu ihe omume ndi ahụ gunyere isi ha deputa aha anumanu ndi bi n'ohia maobu ndi bi n'ulo. Onye nkuzi nwekwara ike isi ha kanye akara udaolu na mkpuruokwu ndi nwere myirinsupe mana mkpoputa ha abughị otu. Dika ndi no n'otu otu mkparita uka, ihe omume niile a siru ha mee ga-abu ohere ikwalite nka ozi nkwpụta ha n'ihu na ọ ga-aburu ha ohere irurita uka banyere isiokwu ihe a siru ha mee. Site na ya ha ga-akwalite nka nzikorita ozi ha. Mana iji hu na ebumnuche onye nkuzi putara ihe etu o kwesiri, o nwere ike iju ha ufodu ajuju n'onu ime ka onye obula were

onụ ya zaa ajuju ihu na ha sonyere n'ihe omume ahụ. O bu ụzọ ọzọ a ga-esi kwalite nka ozi nkwuputa ndịomumụ.

Igba ndi omumụ asusu ajuju onu oghe so n'uzo e si akwalite nka ozi nkwuputa na nka ozi ekwurunonu ha niile. Ajuju oghe dika *Igbo Adi* siri kowaa bu 'ajuju nchoputa nke onye kwuo uche ya'. Mgbe e nyere onye omumụ asusu ohere iji asusu mbunobi kwuo uche ya, o ga-enye ya ohere ikwalite nka ozi nkwuputa ya n'ihia na ekwumekwu dika Luoma (2004) siri kwuo bu mmekorita nke na-eziputa ogo otu na onodu emereme. Mgbe umuakwukwo nwere udi ohere ahụ, o ga-eme ka ha were asusu mbunobi ahụ kowaputa onwe ha maobu ihe a na-atule oge ahụ. Site n'udi emereme a, onye omumụ ga-ewube obiike ikwu banyere udi isiokwu ahụ ebe ọzọ maobu n'onodu obula.

Mmechi

Nka nzikorita ozi bu ngwa di oke mkpa na ndu onye obula. Onye obula kwesiri iwube nka ndi a iji kwadoo onwe ya maka odinihu n'agbanyeghi na e nwere ndi sitere n'afọ nne ha nwae ike nzikorita ozi bu igba. Mgbe e nwere nzikorita ozi a ga-enweriri onye/ndi no n'isi ebe ozi ahụ si abia ma nwekwaa onye/ndi no n'isi ọzọ nke ozi ahụ na-agara. E kere nka nzikorita ozi ụzọ anọ: nka ozi nkwuputa, nka ndeputa, nka ngemnti na nka nguputa. Ncheta, nghota/uche, mkpali mmuo, nkwughari na nnabata omenala na-enyere umuakwukwo aka ikwalite nka nzikorita ozi ha. Mmuta asusu na-adabere n'etu nwaakwukwo na asusu ahụ siri biakota. O bukwa oru dijiri nne na nna, ndi nkuzi nakwa ndi isiulo akwukwo di ichie ichie ebe a na-amu asusu Igbo ihu na umuakwukwo jere obodo asusu ebunobi ha inwe ohere imuta asusu na usoro obibi ndu ha. Otu uzo kachasi mfe mmadu si ewulite nka nzikorita ozi ya bu

site n'ikwalite nka ozi nkwuputa ya; onye amaghị asụ asụsụ amaghị asụsụ ahụ n'ihì na ọ bụ onye ma asụ asụsụ bụ onye a na-ahụta dika onye ma asụsụ ahụ. Onye ọbụla chọrọ ịga n'ihu ga-agbasị mbo ike ikwalite nka nkwuputa ozi asụsụ ya n'ihì na asụsụ na nzikọrịta ozi ji ụdọ ọganihu mmadụ niile. Nkiri na mmughari okwu di n'ihe nkiri, nziputa echiche so mmeghari ahụ di ichè ichè, ngemnti na nsonye n'ogbakọ òtù mkparita so n'ihe ndi ga-enye aka ikwalite nka ozi nkwuputa n'omumu asụsụ na agumagu Igbo

Edemsibịa

- Al-Alawneh, M. K., Hawamleh, M. S., Al-Jamal, D., & Sasa G. S. (2019). Communication Skill in Practice. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 8 (6), 1-19
- Brown, D., Rogers, J., & Rogers, T. S. (2004). Doing second language research. Oxford: Oxford University Press
- Celce-Murcia, M. (2001) *Teaching English as a Second or foreign Language*. 3rd Edition
- Dornyei, Z. (2009). Communicative language teaching in the twenty-first century: The principled communicative approach. *The psychology of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press
- Emanuel, R. (2011). Critical Concerns for Oral Communication Education in Alabama and Beyond. *Education Research International*, 948138. <https://doi.org/10.1155/2011/948138>
- Eze, C. N. (2017). Communicative method of language teaching. Na B. M. Mbah (Nhz.). *Theories of conteutual linguistics: Articles in honour of Professor*

Gabriella Ihuarugo Nwaozuzu. Awka: Amaka Dreams Ltd

- Fauzi, I. (2017). Proving Students' Speaking Ability through Small Group Discussion. *Journal of ELT Research*, 2(2), 130-138.
- Harmer, J. (2007). *How to Teach English*. Harlow: Pearson Longman
- Ikegwuonu, C. N. (2015). Enhancing teaching and learning of the Igbo language through information communication technology (ICT): Best practice for sustainability. *Awka Journal of Linguistics and Languages (AJILL)*, 9(1), 57 -70.
- Luoma, Sari. 2004. *Assessing Speaking*. Cambridge: Addison-Wesley Publishing
- Mart, Ç. T. (2012). Developing Speaking Skills through Reading. *International Journal of English Linguistics*, 2(6), 91-96.
- Mbah, B. M. na ndị ọzọ (2013). *Igbo Adj Igbo-English English-Igbo Dictionary of Linguistics and Literary Terms*. Enugu: University of Nigeria Press
- Muthiah, K. (2012). Global Importance of Communication Skills. *International Journal of Applied Research & Studies*, 1(2), 1-6
- Nunan, D. (1992). *Research methods in language learning*. Cambridge: University Press
- Nunan, D. (2003) *Practical English Language Teaching. International Edition*, McGraw-Hill, Singapore, 88.
- Nweze, I, M. & Nwaoke, E. E. (2020). Ntucha Nkebiokwu Nkwuso n'Asụsụ Igbo. *Journal of Nigerian Languages Studies (NILAS)*, 4(2), 75–84

- Obiakalusi, E & Ndubueze, J. U. (2021) Mkpá ọ dị iji ICT kúzi ụda asụsụ Igbo n'ụlọ akwụkwọ Sekọndrị na Mahadum dị na Naijiria. *Ideal International Journal of Igbo Scholars Forum, Nigeria*, 14 (2), 62 – 70
- Radhika, V. (2017). Importance of communication in language learning. *International Journal of English Language, Literature and Humanities*, 7 (2), 127-131
- Rao, P. S. (2019). The importance of speaking skills in english classrooms. *Alford Council of International English & Literature Journal(ACIELJ)*, 2(2), 6-18
- Reith-Hall, E., & Montgomery, P. (2019). PROTOCOL: Communication Skills Training for Improving the Communicative Abilities of Student Social Workers: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews*, 15, e1038. <https://doi.org/10.1002/cl2.1038>
- Sreena, S. & Ilankumaran, M. (2018). Developing Productive Skills Through Receptive Skills – A Cognitive Approach. *International Journal of Engineering & Technology*, 7 (4.36) (2018) 669-673
- Ur, P. (2000). *A course in language teaching: Practtice and theory*. Cambridge: University Press